

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

**DEPREMZEDELER
İÇİN
HUKUK REHBERİ**

AĞUSTOS - 1999

Sevgili Marmara'lılar,

Depremle birlikte gelen büyük felaketi, bu felaketin getirdiği dayanılmaz acıları hep birlikte yaşadık, halen yaşıyoruz, kuşkusuz daha da yaşayacağız.

Geçecek zaman; belki bu büyük felaketin yaralarını kısmen saracak, yaşanan acıları bir nebze dindirecek, yapılan ve daha da yapılacak olan yardımlar, madden uğradığımız zararları bir ölçüde telafi edecek.

Ama ne kadar zaman geçerse geçsin, ne ölçüde yardım yapılırsa yapılsın; yaşanan acılar unutulmayacak, yitirdiğimiz canlar geri gelmeyecek, uğranılan manevi zararlar hiçbir biçimde karşılanamayacak.

Bunun bilinci içinde; ulusumuza başsağlığı ve geçmiş olsun diyor, ölülerimize rahmet, yaralılarımıza sağlıklar diliyoruz.

Yaşanan felaketin ardından; çevre ve halk sağlığı, yerleşim, barınma, beslenme, iletişim, güvenlik ve benzeri diğer konularda alınmış ve daha da alınması gereken önlemler, verilmiş ve daha da verilmesi gereken hizmetler olduğu kadar, hukuk ile ilgili olarak da yapılması gereken iş ve işlemler, alınması gereken önlemler var.

Kamu kurumu niteliğinde Anayasal bir kuruluş ve yanısıra hukuk konusunda yetkin bir sivil toplum örgütü olan Birliğimiz, yaşanan felaketin hukuki yönünü ve boyutunu gözönüne alarak; hukuken yapılması gerekenler ile ilgili olarak ve zarara uğrayan sizleri bilgilendirmek amacı ile, bu rehberi hazırlamayı görev bilmiş ve bunda yarar görmüştür.

Bunun yanısıra Birliğimiz, "Karanfil Sokak No 5/62 Kızılay-ANKARA" adresindeki binasında; depreme bağlı olarak ortaya çıkan hukuki her türlü sorununuza cevap vermek üzere bir "Hukuk Yardım

Komisyonu" oluşturmuş ve 0 312 425 30 11 - 425 36 19 nolu telefonlar ile 0 312 418 78 57 nolu faksı, hukuki sorunlarınızla ilgili olarak hizmet vermek üzere sizlere tahsis etmiştir.

Diğer taraftan, deprem sonucu desteğinden yoksun kalan kişiler için açılacak destekten yoksun kalma tazminatı istemli davalar ile iş ve beden gücünü yitiren kişilerin açacakları cismani zararların tazmini istekli davalarda, talep edilecek maddi tazminatın hesaplanması teknik bilgiyi, bu bağlamda uzmanlığı gerektirmektedir.

Bu yön gözönüne alınarak; belirtilen konuda yardım ve bilgi almakta zorlanan ya da imkansızlıkla karşılaşan vatandaşlara veya bunların avukatlarına gerekli teknik yardımı yapmak, açılacak bu nitelikteki tazminat davalarında istenebilecek tazminat miktarını hesaplamak üzere, Birliğimizin yukarıda belirtilen adresinde hizmet verecek bir "Aktüerya Komisyonu" oluşturulmuş ve 0.312.418 05 12 - 418 13 46 nolu telefonlar ile 0.312.418 78 57 nolu faks, belirtilen hizmetin yerine getirilebilmesi için sizlere tahsis edilmiştir. Sözü edilen bu komisyona bizzat veya telefon ya da faksla yapacağınız başvurularla birlikte;

■ Destekten yoksun kalma tazminatı için;

Gerek ölenin, gerekse destekten yoksun kalanların doğum tarihlerinin, ölenin ne iş yaptığının, en son elde ettiği aylık net gelirin. destek alacaklısı olanlar içinde öğrenci konumunda olanlar var ise, bunların öğrenim durumlarının.

■ Cismani zararlar için;

Zarara uğrayan kişinin doğum tarihinin, ne iş yaptığının, aylık ne miktar net gelir elde ettiğinin, öğrenim görmekte ise öğrenim aşamasının, fonksiyon/iş ve beden gücündeki kayıp oranı ile iyileşme süresi belli ise bu oran ve sürenin, belli değil ise oluşan arazın niteliğinin,

bildirilmesi gerekmektedir.

Yaşanan büyük felaket sonrasında zarara uğrayan kişiler olarak,

hukuken neler yapmanız gerektiğini ve haklarınızın neler olduğunu açıkla-
lamazdan önce, önemli gördüğümüz bazı hususlara değinmek ihtiyacını
hissettik. Şöyle ki;

Bütün insanların doğuştan sahip oldukları "vazgeçilmez haklar" o-
larak nitelenen "insan hakları" kavramının, siyasal sistem ve ideoloji du-
varlarını aşarak evrenselleşmeye başladığı ve hatta "insan hakları ortak
hukuku"na doğru evrilmekte olduğu günümüz dünyasında; "çevre
hakkı" da, uluslararası metinlerle temel insan hakları kapsamında kabul
gören özgün bir haktr.

Bu bağlamda Haziran 1972 Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı
sonrasında yayımlanan Stockholm Bildirgesi'nde; "İnsan, kendisine
onurlu ve iyi bir yaşam sürmeye olanak veren nitelikli bir çevrede,
özgürlük, eşitlik ve tatmin edici yaşam koşulları temel hakkına sahiptir..."
denilmiş ve ardından gelen 28 Ekim 1982 tarihli Dünya Doğa Şartı ile
de, çevre hakkının uygulamaya konulması konusunda, devletlerin
yükümlülükleri ile bireylerin olanaklarını belirleyen daha somut ilkeler
öngörülmüştür.

Uluslararası nitelikteki bu oluşumların etkisiyledir ki; "Ekolojik
Çağ" adı verilen son çeyrek yüzyıl boyunca, yeni bir Anayasa hazırlayan
ça da Anayasasını değiştiren devletlerin Anayasalarında olduğu gibi,
bizim Anayasamızın 57. maddesinde de "Devlet, şehirlerin özelliklerini
ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını
karşılacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler"
hükümüne yer verilmiştir.

Yaşadığımız felaket; başta yerel yönetimler olmak üzere, gelmiş
geçmiş merkezi yönetimlerin gerek Anayasa'nın gerekse imar yasa ve
yönetmeliklerinin kendilerine yüklediği bazı görev ve sorumlulukları ye-
rine getirmediklerini ve /veya eksik ya da kusurlu yerine getirdiklerini
açık seçik ortaya koymuştur.

Bunun hukuktaki adı "hizmet kusuru"dur. O nedenle, yerel yöne-

timler ile merkezi yönetimin kendisi, deprem sonucu doğan tüm maddi ve manevi zararlardan dolayı, zarara uğrayanlara karşı "hizmet kusuru" ilkesi gereğince hukuken ve doğrudan sorumludur.

Bu durumda devletin; vatandaşı, ne kadar sürede sonuçlanacağı ve sonuçlandığında tahsil imkânı olup olmayacağı belirsiz olan bir hukuk savaşına mecbur bırakmaması ve bunun için de ivedilikle ve sadece kamusal değil, özel yani vatandaşın zararının da bir envanterini çıkartarak depremzedelerin tüm zararını karşılaması, tazmin ettiği bu zararı ise ikincil derecede sorumlu ve kusurlu olan yüklenici, mimar, mühendis, yerel yönetim görevlisi gibi diğer kişi ve kuruluşlara rücu etmesi gerekir.

Aksi halde, fiziki, teknik ve insan dokusu ile donanımındaki eksiklikler ve yetersizlikler nedeni ile olağan koşullarda dahi sağlıklı ve hızlı hukuk servisi yapmakta yetersiz kalan mevcut yargı birimlerinin, olağanüstü olan bu koşullarda adalet hizmeti vermesi, bu bağlamda açılacak binlerce davanın altından kalkması fiilen ve maddeten mümkün değildir.

Yaşanan felaket sonrasında ve gelinen aşamada, maddi ve manevi yönden zarara uğrayan vatandaşlarımızın sahip olduğu haklar ile hukuken neler yapmaları gerektiği, aşağıda gerek ceza hukuku ve gerekse özel/kamu hukuk bağlamında ayrı ayrı sunulmuştur. Buna göre;

A- CEZA HUKUKU YÖNÜNDEN :

Müteahhidin; yetersiz ve/veya kalitesiz malzeme kullanması sonucu ile ölüme neden olması fiilinde, TCK.nun 455 ve yaralamaya neden olması fiilinde de TCK.nun 456. maddesinin uygulanacağı kabul edilmiş olmakla;

1- Eğer ölüm söz konusu ise;

Ölenin eşi ve çocukları, eğer bunlar yok ise yakınları, suçun işlendiği yerin Cumhuriyet Savcısı'na şikayet dilekçesi vermelidirler.

Böyle bir şikayeti herhangi bir vatandaş da yapabilir. Ancak bu durumda, u bir "şikayet" değil, "suç ihbarı" olur.

Gerçekte TCK.nun 455. maddesinde düzenlenen suç; resen, yani herhangi bir şikayet veya suç ihbarı olmadan, haber alınması durumunda savcılık tarafından kendiliğinden takip edilmesi gereken bir suçtur. O nedenle, şikayet dilekçesi verilmese de savcılık, resen kovuşturma yapmak ve suç unsuru bulunduğu takdirde kamu davası açmak zorundadır.

Bununla birlikte suçtan zarar görenin şikayet dilekçesi vermesinde yarar vardır. Şöyle ki; savcılıkca resen yürütülen kovuşturma sonunda takipsizlik kararı verilmesi durumunda, suçtan zarar gördüğü iddiası ile şikayet dilekçesi veren taraf CMUK.nun 165. maddesine göre bu karara karşı itiraz hakkını elde eder. Bu durumda itiraz yeri, takipsizlik kararı veren Cumhuriyet Savcısının bağlı olduğu ağır ceza işlerini gören mahkemeye en yakın Ağır Ceza Mahkemesi başkanlığı olup, itiraz süresi de takipsizlik kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 15 gündür.

Şikayet dilekçesi vermiş olsun veya olmasın, dava açıldıktan sonra suçtan zarar gören, davaya müdahale hakkına sahip olup, bu hakkını davaya bakmakta olan mahkemeye vereceği bir dilekçe ile kullanır.

Müdahale isteğinin mahkeme tarafından kabul edilmesi üzerine, suçtan zarar gören kişi veya kişiler davada taraf olma ehliyetini kazanırlar. Yani delil ileri sürebilirler, taleplerde bulunabilirler, dava ile ilgili düşüncelerini açıklayabilirler ve dava sonunda verilen hükümden tatmin olmazlar ise, bu hükmü temyiz edebilirler.

Müdahale talebi mahkeme tarafından kabul edilmediği takdirde, bu karara karşı hüküm ile birlikte temyiz yoluna gidilmesi gerekir.

2- Yaralanma söz konusu ise;

Yaralanan kişinin şikayet dilekçesi vermesi gerekmektedir. Gerek şikayet, gerekse müdahale konusunda yukarda (1) nolu maddede ölümler ile ilgili olarak söylenenler burada da geçerlidir.

Yaralanma fiili ile;

— 20 gün veya daha çok akli ya da bedeni bir hastalığı söz konusu olmuş ise,

— Uzulardan, yahut el veya ayaktan birinin devamlı zaafına veya kaybına neden olmuş ise,

— Söz söylemede devamlı müşkülata, yahut bunun kaybına neden olmuş ise,

— Hamile bir kadının vaktinden evvel çocuk doğurmasına veya düşürmesine neden olmuş ise,

— Çocuk yapma yeteneğinin kaybına neden olmuş ise,

— Çehrede sabit bir esere, yahut çehrenin daimi değişikliğine neden olmuş ise,

Cumhuriyet Savcısı resen kovuşturma yapmak zorundadır.

Eğer yaralanma yukarıda yazılı olan ağır durumları doğurmamış ve daha hafif kalmış ise; suçun takibi, suçtan zarar görenin şikayetine bağlıdır.

Bu durumda, şikayet süresi suç tarihinden itibaren 6 aydır.

Bununla birlikte enkaz kaldırılmadan delil toplanabilmesi için ivedilikle şikayet dilekçesi verilmesinde yarar vardır.

Suçun şikayete bağlı olması durumunda, Savcılık dava açmada kamu yararı görmeyerek dava açmaz ise, bu durumdan suçtan zarar gören, mahkeme katibine tutanak tutturarak ya da bir dilekçe ile şahsi dava açabilir.

Şahsi dava açılması durumunda; şikayetçi, her celseye gitmek ya da bir avukat aracılığı ile kendisini temsil ettirmek zorundadır.

B- ÖZEL HUKUK/KAMU HUKUKU YÖNÜNDEN

a- Veraset İlamı / Mirascılık Belgesi Alınması :

Deprem sonucu ölüm meydana gelmiş ise, öncelikle mirasçı olduğunu belgelendirmek için bir veraset ilamı alınması gerekmektedir.

Gerek açılacak diğer davalarda hak sahibi yasal mirasçı olduğunu kanıtlamak, gerekse veraset intikal beyannamesi verilmesinde gerekli olan bu belgeyi elde etmek için, öncelikle ölüm olgusunu nüfusa işletmek gerekmektedir.

Veraset ilamı verilmesi isteği ile yapılacak başvurunun, ikamet edilen veya bulunulan yerdeki Sulh hukuk mahkemesine, ölen veya ölenler ile, mirasçı olarak geride kalanların isimlerini belirten yazılı bir dilekçe ile yapılması, vukuatlı nüfus kaydının ilgili nüfus müdürlüğünden getirilmesi veya dilekçeye eklenmesi zorunludur.

Depremde aynı aileden birden fazla kişinin ölmesi (hangisinin daha önce öldüğü tesbit edilememişse) halinde, "birlikte ölüm karinesi" gereğince mirasçılık belgesi alınmalıdır.

Zira Medeni Yasa'nın 30. maddesi hükmüne göre; "Cesedi bulunamayan bir kimse, ölümüne muhakkak nazarıyla bakılması icap edecek ahval içinde kaybolmuş ise, o kimse hakikaten ölmüş addolunur."

Deprem felaketi de, ölüme muhakkak nazarı ile bakılması gereken bir durumdur.

Diğer taraftan, Medeni Yasa'nın "Bir kimse ölümüne muhakkak nazarı ile bakılmayı icap edecek haller içinde kayıp olursa, ölüsü bulunamamış bile olsa, mahallinin en büyük mülkiye memurunun emri ile künyesine ölmüş kaydı düşülebilir." diyen 42. maddesinde yer alan hükmüne dayanılarak, valî ya da kaymakamlıklara başvurulması ve ölüm kaydının nüfusa işlenilmesinin istenilmesi de mümkündür.

b- Delil Tesbiti Yaptırılması :

Bina gibi taşınmaz veya otomobil, kamyon, mobilya, mefruşat, vs.

gibi taşınır mallarda oluşan maddi zararlardan dolayı açılacak tazminat davalarına esas olmak ve delil teşkil etmek üzere; hasarlı malların bulunduğu yerdeki Sulh veya Asliye hukuk mahkemesine vazıllı olarak başvuruda bulunmak sureti ile delil tesbiti yaptırmak gerekmektedir.

Bu başvuruyu hasara uğrayan malların sahibi olan kişilerin, bunlar sağ değil ise mirascılarından herhangi birisinin yapması ve başvuru dilekçesinde; hasara uğrayan malvarlığının durumu ile, zarar miktarının tesbitini istemesi gerekir.

Bununla birlikte enkazın delil tesbiti yapılmadan kaldırılmış olması veya başkaca bir mücbir nedenle delil tesbiti yaptırmak mümkün olmadığı takdirde; 1.9.1999 tarihli ve 23803 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 574 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 7369 Sayılı Yasa'nın 13/a maddesi ile yetkilendirilen kurum ve kuruluşlarca düzenlenmiş olan hasar tesbit raporlarına da açılacak tazminat davalarında delil olarak dayanmak mümkündür.

c- Maddi ve Manevi Tazminat Davaları :

Deprem sonucu;

— Anne, baba kardeş, torun veya çocuğunu ya da başkaca yakınlarını yitirenlerin; manevi tazminatın yanısıra, bunların sağlıklarında kendilerine destek konumunda veya olacaklarının muhtemel olması durumunda, destekten yoksun kalma tazminatını,

— Cismani yönden zarara uğrayanların; iyiniyet çerçevesinde ve iyileşmek amacı ile yaptıkları karşılanmamış tedavi giderlerinin yanısıra, geçici olarak çalışamadıkları süre ile sınırlı olarak geçici işgöremezlik zararı ve eğer iş ve beden güçlerinde bir eksilme var ise, bu eksilme ile orantılı olarak kısmi veya tam sürekli işgöremezlik zararını ve ayrıca manevi zararlarını,

— Taşınır veya taşınmaz malları kısmen veya tamamen hasara uğrayanların, bundan doğan zararlarını,

Talep ve dava etmeleri mümkündür.

Taşınır ve taşınmaz malları kısmen veya tamamen hasara uğrayanların; yukarda (B/c) madde de delil tesbiti yaptırmış iseler, bu tesbit aşamasında belirlenen zararı, tesbit yaptırmamış iseler, hak ve nesafet ile emsal ve rayice göre belirleyecekleri miktarı istemek durumdadırlar.

Destekten yoksun kalma ile cismani zarara uğrayanlar ise; Birliğimizde oluşturulan aktüerya komisyonuna ya da ulaşabildikleri konunun uzmanı olan diğer kişilere hesaplattırabilecekleri tazminat tutarını istemelidirler.

Açılacak bütün bu davalarda husumetin, durumun özelliklerine göre; yükleniciye, mimara, kontrol mühendisine, belediye sınırları ve mücavir alan içindeki taşınmazlar için yerel yönetimlere; dışındakiler için valiliklere ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na yöneltilmesi gerekmektedir. Zira;

— Binayı yapan-satan yüklenici ile, binayı projelendiren mimar ve denetleyen mühendis; bilimsel ve teknik esaslara uygun şekilde davranmamalarından, kalitesiz malzeme ve işçilik kullanmalarından doğan zararlardan,

— Yapıya kat, inşaat ve oturma izni veren ya da imara ve iskana açılmaması gereken alanı imara açan yerel yönetimler ile 1/25000 ölçekteki imar planlarını onaylayan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, bu eylemlerinden doğan zararlardan,

Müşterekten ve müteselsilen sorumludurlar.

Yapıyı yapıp satan yüklenici ile yapıyı projelendiren ve denetleyen mimar ve mühendisler aleyhine açılacak davaların, depremin olduğu

veya bu kişilerin ikamet ettikleri yerdeki h kuk mahkemelerinde; yerel yönetimler, valilikler ile Bakanlık aleyhindeki davaların ise depremin olduğu yerin bağlı bulunduğu İdare Mahkemelerinde açılması gerekir.

Adliye mahkemelerinde açılacak davaların olay tarihinden itibaren bir yıl içinde açılması zorunludur. Aksi halde talep ve dava hakkı zamanaşımına uğrar.

Yerel yönetimler, valilik ve Bakanlık aleyhinde dava açmazdan önce yazılı olarak bu birimlere başvurularak zararın istenilmesi, 60 gün içinde ödeme yapılmadığı, cevap verilmediği takdirde bunu takip eden 60 gün içinde, isteğin reddi ve bunun bildirilmesi durumunda, bu bildirim yapıldığı tarihten itibaren 60 gün içinde dava açılması gerekir. Aksi halde talep ve dava hakkı zamanaşımına uğrar.

Açılacak davalarda zarara olay tarihinden itibaren iskonto oranında faiz yürütülmesinin istenilmesi gerekir.

d- Zayı Belgesi Alınması :

Ticaret ile uğraşanlar, serbest meslek erbabı olanlar vergi ve diğer yasaların emrettiği defter ve kayıtları tutmak ve yasaların  ng rd ğu sürece bunları saklamak zorundadırlar.

Deprem sonucu sözü edilen defter ve kayıtların kayıp olmuş veya hasar görmüş olması muhtemeldir.

Bu durumda ve ileride vergi yasaları yönünden kusurlu duruma düşmemek ve ceza ödememek için Türk Ticaret Yasası'nın 68. maddesi gereğince, işyerinin bulunduğu yerdeki Ticaret, yok işe Asliye hukuk mahkemesine yazılı bir dilekçe ile başvurmak sureti ile zayı belgesi alınması gerekmektedir.

Türk Ticaret Yasası'nın 68. maddesinde, her ne kadar zayı belgesi alınması için öngörülen süre, anılan belgelerin kaybolduğunun veya hasar gördüğünün öğrenildiği tarihten itibaren 15 gün olarak belirtilmiş işe de; yaşanan deprem felaketi sonrasında 1.9.1999 tarihli ve 23804

mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 574 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bu süre 2 aya çıkartılmış ve mükelleflerin il veya ilçe idare kurullarından aynı süre içinde alacakları zayi belgeleri de yetkili mahkemeden alınmış belge hükmünde sayılmıştır.

O nedenle ellerinde yukarda sözü edilen il ve/veya ilçe idare kurullarından alınmış zayi belgesi olanların, zayi belgesi almak için mahkemeye başvurmalarına gerek yoktur.

Bu belgenin alınması için mahkemeye ya da il ve/veya ilçe idare kurullarına yapılacak başvuruların; eğer sağ ise bizzat mükellef veya yetkili vekili, sağ değil ise veraset ilanı ile birlikte herhangi bir mirasçı ya da yetkili vekili tarafından yapılması gerekmektedir.

e- Depremde Yok Olan Mallar İçin Emsal Bedel Tesbiti :

Yasalarımıza göre, depremde malları yok olan ya da zarar gören vergi mükelleflerinin, mükellefler sağ değil ise mirasçılarının, "emsal bedel" takdiri için yazılı olarak vergi dairesine başvurmaları zorunludur.

Zira Vergi Usul Yasası'nın 278. maddesine göre; deprem nedeni ile iktisadi kıymetlerinde önemli bir azalış olan malların emsal bedellerinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Bu başvurular, vergi daireleri tarafından "takdir komisyonlarına" intikal ettirilecek ve takdir komisyonlarının belirleyecekleri bedellere göre de, mükelleflerce "zarar kaydı" yapılabilecektir.

f- Amortisman Tabi Kıymetler İçin Amortisman Oranı Tesbiti :

Otomobil, kamyon, makine, bina, alet, edevat, mefruşat, bilgisayar, mobilya vs. gibi amortisman tabi iktisadi kıymetleri zarar gören mükelleflerin, bunlar sağ değil ise mirasçılarının; vergi dairesine yazılı olarak başvurmaları ve "fevkalade amortisman oranı" belirlenmesini istemeleri gerekmektedir.

Bu başvurular vergi daireleri tarafından "takdir komisyonlarına" in-

tikal ettirilecek, takdir komisyonlarının belirleyecekleri "hurda değerleri"ne göre mükellefler işlem yapacaktır.

g- Açılması Gereken Menfi Tesbit ve Senet İptali Davaları :

Müteahit-satıcı veya kooperatiflere hasar gören bina bedeline karşılık senet veya çek veren kişilerin, bu senet veya çeklerin yıkılan/hasar gören inşaat ya da binaya karşılık olarak verildiğini ileri sürmek sureti ile yetkili hukuk mahkemesinde dava açmaları ve borçlu olmadıklarının tesbiti ile verdikleri çek veya senetlerin iptalini istemeleri gerekir.

Bu davayı sağ ise bizzat borçlunun kendisinin veya yetkili vekilinin, sağ değil ise mirasçılarının veya bunların yetkili vekillerinin açması gerekmektedir.

h- Devlet Memurlarının Hakları :

7269 Sayılı Yasa'nın 12. maddesi; deprem felaketinde ölen, malûl kalan memurlar ile mirasçılarına tazminat, ikramiye, avans verilmesini hükme bağlamıştır.

O nedenle bu konumda bulunanların, sözü edilen yasanın kendilerine verdiği bu hakkı idareden talep etmeleri mümkündür.

ı- Sosyal Sigortalar Hukukundan Doğan Haklar :

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın 11. maddesi; deprem sırasında işyerinde bulunan, ya da işveren tarafından deprem bölgesine görevli olarak gönderilmesi nedeni ile depreme maruz kalıp yaşamını yitiren ya da bedensel veya ruhsal zarara uğrayan kişileri iş kazasına veya meslek hastalığına uğramış saymaktadır.

O nedenle, deprem sonucu yaşamını yitiren işçinin mirasçıları ile sakat kalan işçinin Sosyal Sigortalar Kurumu'na başvuruda bulunarak yasanın kendilerine sağladığı sigorta yardımlarını istemeleri gerekmektedir.

ı- İş Yasası Kapsamında Olan İşçilerin İşçilik Hakları :

1475 Sayılı İş Yasası'nın 14. maddesi; deprem sonucu yaşamını

yitiren işçinin yasal mirasçılarına, işverenden kıdem tazminatı istemek hakkını vermektedir.

Hemen ödenmesi gereken bu tazminatın ödenmemesi durumunda, ölen işçinin yasal mirasçılarının, işverenin bulunduğu yerdeki İş Mahkemesine başvurmak sureti ile, çalışılan her tam yıl ve yıldan artan süreler için; 30 günlük brüt ücret üzerinden hesaplanacak kıdem tazminatını, gecikilen süre için en yüksek mevduat faizi ile birlikte talep ve dava etmeleri gerekmektedir.

Deprem sonucu işçinin çalıştığı işyerinde, bir haftadan fazla süre ile işin durması halinde; sağ kalan işçinin iş aktini bildirimsiz olarak fesh etmek ve kıdem tazminatı ile çalışılmayan bir haftalık sürenin her bir günü için yarım ücret istemek hakkı vardır.

Yasanın verdiği bütün bu hakların işveren tarafından ödenmemesi durumunda; işverenin bulunduğu yerdeki iş mahkemesinde dava açmak yoluna gidilmesi ve yine deprem nedeni ile işin aralıksız bir haftadan çok tatil edilmesi nedeni ile işçinin çalışmadan geçirdiği zamanın, yeniden işe başlanması koşulu ile yıllık ücretli izin hakkının hesabında çalışılmış gibi sayılması gerekir.

j- Adli Müzaheret istenilmesi :

Yukarıdaki bölümlerde sözü edilen davaların gerek açılması, gerekse takibi uzmanlığı gerektirmektedir. O nedenle davaların bir avukat tarafından takibinde hak sahibinin hukukunu korumak yönünden yarar vardır. Bu durum gözetilerek vatandaşların, buldukları ildeki veya ilçede iseler bu ilçenin bağlı olduğu ildeki Barolara adli yardım isteği ile başvurarak kendilerine bir avukat tayin edilmesini istemeleri gerekmektedir.

Bu yöndeki başvurular üzerine, ilgili Baro tarafından başvuruda bulunan kişiye ücretsiz olarak hukuki yardımda bulunmak üzere bir avukat tayin edilecektir.

Yine açılacak tüm davalarda, harç ve yargı giderlerinden muaf olabilmek için dava dilekçesinde adli müzaheret talep etmek gerekir.

k- Çocukların Hukuku ve Korunması :

Deprem felaketi sonucu anne ve babasından herhangi birisini kaybetmiş çocukların velayeti sağ kalan ebeveyne geçer.

Depremden önce anne ve baba boşanmış ve deprem sonucu velayetin tevdi edildiği taraf vefat etmiş ise, sağ kalan tarafın Asliye hukuk mahkemesine dava açarak velayetin kendisine verilmesini istemesi gerekir.

Anne ve babasını deprem sonucu kayıp etmiş çocuklar için, mahkemece bir vasi tayin edilmesi gerekmekte; bu konumdaki çocuklara, vasi olmak isteyen yakınlarının, buldukları yerdeki Sulh hukuk mahkemesine başvuruda bulunarak vasi tayin edilmelerini istemeleri gerekir.

Deprem sonucu anne ve babasını yitirmiş olan çocukları evlat edinmek isteyenlerin; 35 yaşını tamamlamış olmaları gerektiği gibi, evlat edinecekleri çocuktan da 18 yaş büyük olmaları yasal zorunluluktur.

Bu koşullara sahip olan isteklilerin, hukuken ancak bir çocuğu evlat edilmelerinin mümkün olduğunu dikkate alarak, bağlı buldukları yerdeki Sulh hukuk mahkemesine başvuruda bulunmaları gerekmektedir.

Deprem sonucu ailesini yitiren çocuklar, "korunmaya muhtaç" çocuklar kapsamındadırlar.

Bu durumda olan çocukların; Sosyal Hizmet Şubelerine veya yerel mülki amirliklere, sağlık kurum ve kuruluşlarına, köy muhtarlıklarına, genel kolluk kuvvetlerine, belediye zabıtasına bildirilmeleri gerekmektedir.

Ancak bu suretle çocuklarımızın ve geleceğimizin korunması mümkün olacaktır.

Saygılarımızla.

TBB BAŞKANLIĞI

Karanfil Sokak 5/62 Kızışay - ANKARA

Tel : 0.312.418 05 12 - 418 13 46

Fax : 0.312.418 78 57